

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש 'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל דייזמאן שליט"א
יום ו' פ' ראה | בט אב תשע"ח

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171111

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

שיעור יומי ע"י הרה"ג ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

כט אב תשע"ח

היום הילולת הרה"ק מסקולען רבי אליעזר זוסיא בן רבי ישראל אברהם זצוק"ל. מפורסם בגאונותו בתורה ובמעשיו הטובים ברומניה בהצלחת פדיון שבויים, מאות ואלפים מיתומי בני ישראל היו לו לבנים, וכולם נקראו על שמו 'פורטוגאל', האכילם והשקם והלבישם ולמד עמהם תורה עד שהביאם לבנות בית נאמן בישראל. ועברו עליו יסורים קשים, ונאסר בבית הכלא על מסירת נפשו להפיץ תורה ויהדות ברומניה.

בכל תנועה יכולים להתבונן איזה מצוה אני מקיים עכשיו

דרכו בקודש היה 'בכל דרכך דעהו', לא היה פעולה בלי 'לשם יחוד', גם כשנתן סוכריה לילד היה לובש גארטל ואומר 'הנני מוכן ומזומן לקיים מצות גמילות חסד לשם יחוד וכו''. ושמעתי מאחד שזכה לשמש בקודש שכשהיה הרבי יוצא מבית הכבוד, היה חוזר ונכנס לכבות את העלקטער, כיון שזה ממון ישראל שהולך להפסד, הרי שפעולת הכיבוי יש בה מצות השבת אבדה, וכמ"ש בטור ושו"ע שהרואה ממון ישראל נפסד, מצוה להשיב האבדה, ולהזהר שלא לעבור על 'והתעלמת'. הרי שבכיבוי חשמל מקיים מצות השבת אבדה, גם על עשרים אגורות יש מצות דאורייתא של השבת אבדה. והרי אי אפשר לקיים מצות בבית הכסא, [הביאור הלכה מפלפל לגבי קיום מצוה במקום שאין ראוי לברכה] ולכן היה יוצא משם, ומכבה את המתג בעומדו בחוץ. כך היה כל מעשה קל מחושב בהתבוננות איזה מצוה הוא מקיים.

כמה עלינו ללמוד מדרכיו הקדושים, והרי הרבה פעמים אדם מכבה החשמל, ונותן סוכריה לילד, ואינו מחשב שהוא מקיים מצות השבת אבדה, ומצות גמילות חסד. וחבל על דאברין. הרי כתוב בשו"ע 'בכל דרכך דעהו'.

כתוב בספרו 'נועם אליעזר' עה"פ 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה', וצריך להבין כפל הלשון ויצא וילך, הרי לשם כך יצא מבאר שבע כדי ללכת חרנה. ודייק מלשון הציזוי של יצחק שהאריך בדבריו, הן לצאת מכאן, והן לבא לחרן. וכיון שהיה מחשב כל פעולותיו לשם שמים, קום לך, וברך לך אל לבן, הרי שהיה שני מצוות, לכן עשה יעקב שני מצוות, יציאה מבאר שבע, והליכה לחרנה.

כך צריך אדם ליישב דעתו על כל צעד ושעל, האם אני מקיים רצון ה' עכשיו, או היפך מרצונו ח"ו. הרי כשאדם מחשב דרכיו, הוא יכול למצוא רווחים רבים בכל יום ויום.

צריך לשמוע את הניגונים יחד עם המעשה שיש מאחורי כל ניגון.

ידוע עבודתו בקודש בניגונים, בכל ניגון שחיבר היה מעשה מיוחד. הוא ישב בתפיסה יותר משמונה חרשים, יום אחד לקחו הגויים ממנו התפילין הקדושים שלו. ועשה 'שביתת רעב' שאינו אוכל ואינו שותה מאומה עד שיחזירו לו התפילין. ויהי ביום השלישי, ישב

יום שישי פרשת ראה | כט אב תשע"ה

על רצפת בית האסורים בחולשה גדולה, וכמעט שיצאה נשמתו, מה עשה להציל את נפשו, עמד וחיבר את הניגון הקדוש הנודע 'נפשי שפכי כמים לבך נוכח פני ה', נוכח פני ה', נוכח פני ה'.

'פה נטמן... התחרט על עונותיו'

על מצבתו צוה לכתוב: 'פה נטמן הרב רבי אליעזר זוסיא הנקרא סקולנער רבי, בן הרב הגה"ח רבי ישראל אברהם זצ"ל, הרב דק"ק סקולען, נשאר ממנו הרבה חידושי תורה, [כלומר מאביו] שחלק מכתביו יצאו לאור ע"י בנו הנ"ל, ועוד נשאר בכתובים כמה תשובות בדברי תורה. רבי אליעזר זוסיא הנ"ל עסק בענייני הכלל, החזיק בגידול יתומים ויתומות שהוריהם נהרגו על קידוש השם, ויסד את החסד לאברהם לפדיון שבויים וחינוך והצלת ילדי ישראל. הנ"ל התחרט על עונותיו'. כך צוה לכתוב על קברו, שזכה להתחרט על עונותיו.

השבת הצילה אותי

בסוף ימיו היה חולה, ושכב על מטתו בחולי קשה, ובאותו זמן נתחדשה תרופה אחת וב"ה נתרפא על ידה. והמשיך לחיות כמה שנים. ואחר מאנשיו אמר לפניו 'התרופה החדשה הזאת הצילה את החיים של הרבי', אמר לו הרבי בגערה, חס ושלום לומר שהתרופה היא זו שהצילה אותי. השבת קודש שהיה לפני שייצרו הרופאים את התרופה הזו, היא זו שהצילה את החיים שלי'. כמבואר באור החיים הק' ע"פ הזה"ק, שכל הברכות והישועות והרפואות שבכל השבוע, מושרש בשבת קודש. נמצא שלא התרופה ריפאה אותי, אלא השבת קודש.

ירננו על משכבותם

היה שוכב לישון בלילה עם מכשיר הקלטה, באמצע הלילה היה קם עם הכובע, כנודע שהיה יושן עם כובע העליון, שלאף קאפעלוטש, שלדעתו עיקר המקום שצריך כיסוי, במקום הנחת תפילין של ראש. ואח"כ לבש מעיל עליון, ואמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה לקיים מצות כבר את ה' מהונך אל תקרי מהונך אלא מגרונך, והיה מקליט עוד איזה תנועה של ניגון שנתחדש לו תוך כרי שינה באישון לילה, ואמר שגם דוד המלך עשה כך, רכתיב 'ירננו על משכבותיו'.

ואמר 'איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו', אם הכניס הקב"ה רעיון במחו ולבו איזה תנועה של ניגון, ואינו שומרו לכלל ישראל, הרי הוא שוטה. ובאמת עד היום הזה עדיין הוא ממשיך להאיר הרהורי תשובה בכל יום בלבו ישראל מבקשי ה', ע"י הניגונים הקדושים שלו.

מסופר בספר 'גשמי ברכה' להגר"ש הירשלר מלונדון, [שהיה עמו בתפיסה יחד ברומניה] פעם אחת אמר הרבי לרבי שלמה זלמן הורוביץ, כיון שבא שבת ויש מאות יתומים

מסובים על שלחנו ואין לו מה לתת על שבת, לכן הוא מחבר ניגון כדי שיהיה לו על השבת. וביאר שהוא אין לו דאגה על שבת, שהרי אמרו חז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, אך על היתומים שבביתו שהם ילדים של הקב"ה, הם בוודאי צריכים לכבוד שבת כל טוב, ולכן הוא מחבר עוד ניגון. לאחר שישב וחיבר ניגון חדש, יצא לרחוב העיר, וראה יהודי מסתובב מודאג, ואמר לו, שעתה הוא הולך לעבור את הגבול שלא כחק, ויש תחת ידו סכום גדול של מעות, ובעבור הגבול אינו יכול לקחת עמו הרכוש, לכן הוא מפקיד המעות אצל הרבי, ואם הוא יצליח לעבור את הגבול הוא משאיר את רכושו אצל הרבי לצרכי היתומים, ואם לא יצליח יחזור ויקבל מהרבי את הרכוש. והרבי נתן לו ברכה גדולה שיצליח בדרכו, ואכן הצליח לעבור את הגבול, וכך היה לו בשפע כל שבת קודש.

שייגעץ ארויס

מסופר שבבואו פעם ראשונה למירון, נכנס למערת הרשב"י ושמע יהודי צועק בקול 'שייגעץ ארויס, שייגעץ ארויס'. היה זה חסיד ברסלב שעסק בהתבודדות בינו לבין קונו, וכדרכם בקודש להוכיח א"ע בתוכחה ראויה בחשובו של עולם, וכמי שצועק על יצרו שבחלל השמאלי שבלב, 'שייגעץ' צא מלבי, תן לי לעבוד את השי"ת בלב טהור. אך הרבי עוד לא שמע מעורו מהתנועה הברסלבאית הזאת, ונרמה בעיניו ברוב ענותנותו שהברסלבר חסיד מתכוון עליו, שייגעץ, צא מכאן, מי אתה שתזכה להכנס למערת הרשב"י. והתחיל לצאת מהמערה. עד שהסבירו לו אנשיו שאינו צועק על הרבי ח"ו, אלא שכך נהגו הברסלבאים. אמר הרבי, הרי סוף סוף הוא צודק, הוא הרי צועק כ"כ טוב. מה לי הקטן לאזור עוז לזכות להכנס למערת הרשב"י.

בפעם השנית שהגיע למירון לא נכנס למערה ד' ימים, לאחר ששמע שאין שם חידר על טהרת הקודש, [רק בני עקיבא, ע"ש מ' שנותיו הראשונים של רע"ק]. ועמד וייסד חידר ליתומים על טהרת הקודש, ורק לאחר מכן אור עוז להכנס למערה הקדושה של רבי שמעון בר יוחאי.

גב דקדושה

עוד מסופר שם בספר, שדרכו בקודש לאחר שנתקבצו סכום מעות על השלחן מהפדיונות, היה מצוה לספור המעות כדי לדעת כמה להפריש מהם מעשרות או חומש, [וכנודע שכך נהג גם כ"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע, והיה לו בזה עבודה גדולה] לפני שהתחילו החשבון, אמר הרבי, קודם נגנוב כמה מאות בשביל האלמנות והיתומים, עוד לפני שיעשו חשבון לתת מעשר או חומש. אחר הגנבה עשו חשבון, ואז הפרישו מעשר ... אשריכם ישראל שיש לכם גנבים קדושים כאלה.

א מצה אין אויבן, תכנים את הענוה לתוך ההתנשאות

בשעת אפיית המצה שמע איך שצועקים 'א מצוה אין אויון' [הכניסו מצה לתוך התנור

יום שישי פרשת ראה | כט אב תשע"ח

בלע"ז] ואמר שפעם אחת בא יהודי לפני הרה"ק רבי מאיר'ל מפרמישלאן זי"ע ואמר לו שיש כמה אנשים שרודפים אותו ועושים לו צרות. השיב רבי מאיר 'תשבור את האויבך' כמ"ש בתפילה, שובר אויבים ומכניע זדים, ופירש רבי מאיר שכל השנאה ותחרות שנרמה לאדם שהוא גדול וחסיד מפואר ומרומם, לשון 'אויבך' שהוא למעלה במדרגה מכובדת, וזה גורם לו כל השנאה והתחרות, שאילו היה שפל בעיניו, והיתה מתקבלת תפילתו 'ונפשי כעפר לכל תהיה', אז לא היה שייך שיצטער מבזיונות וחלישות הרעת, כנודע שרובא ורובא של צער ועגמת נפש מאנשים, מתבטלים כשאדם שפל בעיני עצמו. וזה שאמר לו 'לשבור את האויבך', תשבור את ההתנשאות שלך, ממילא לא תסבול מאנשים.

עפ"ז אמר הסקולנער רבי, שמכניסים את המצה לתוך ה'אויבך', [תנור בלע"ז] צועקים 'א מצה אין אויבך', מצה מסמלת על ענוה ופשוטות בלי שום התנפחות, וזה שצועקים 'א מצה אין אויוון', היינו שההכנעה תנצח את הגאווה.

עצם קיום של ישראל עוד שנה ועוד שנה, הוא נס גדול ביותר והיינו צריכים לומר הלל בר"ה על כך

היום ער"ח אלול, נזכיר מש"כ בחתם סופר [דרי"נ דף נא, וכן בדרשות כ"ז אלול] בפרשה על הפסוק 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', אמרו חז"ל ששאלו מלאכי השרת את הקב"ה מדוע אין ישראל אומרים שירה בר"ה ויוה"כ, ואמר הקב"ה כשספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני, יאמרו שירה? וביאר שההוה אמינא לומר שירה בר"ה ויוה"כ הוא ע"ש הנס, שהרי אין אומרים שירה אלא על הנס, איזה נס יש בר"ה ויוה"כ, משום שבטוחים ישראל שהקב"ה יעשה להם נס, כמ"ש בטור שלכן מסתפרין ורוחצין בערב ר"ה, ובגמ' חולין אמרו שמשחיטין את הטבח. כי הכל אוכלים בהם בשר. וא"כ צ"ע איך השיב להם הקב"ה 'כשספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני יאמרו שירה?' הרי ארבה, כיון שיש סכנת הספרי מתים והקב"ה עושה להם נס, הרי שבוודאי עליהם לומר הלל בימים אלו על גודל הנס?

וביאר החת"ס שכלל ישראל נאמר עליהם בשיר השירים 'חדשים גם ישנים רודי צפנתי לך', מצד האומה אנו ישנה שבכל האומות, אין אומה זקנה כבני ישראל, כל האומות הראשונות עברו ובטלו מן העולם, וכלל ישראל עברו עליהם שמדות וגזרות, הלכו מגוי אל גוי, ומממלכה אל עם אחר, אעפ"כ אנו חיים וקיימים, ותורת אמת קיימת לעד, וכמ"ש רבי יעקב עמדין בסידור, חי נפשי שהמופת הזה שבני ישראל עדיין חיים וקיימים, עוד שנה ועוד שנה, זה נס יותר מכל הנסים שבעולם, שעשה ה' במצרים ובמדבר, והדבר ניכר כשמתחיל שנה חדשה, כשעובר שנת תשע"ח, ונכנס שנת תשע"ט, ואומרים שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לכן היה צריך לומר הלל, נס נפלא שעברה עד שנה, וירדנו עוד עשר מעלות, אבל מ"מ בתקופת השנה אנו יהודים, ישתבח הבורא ית"ש על זה שזה נס יותר מקריעת ים סוף. וא"כ מה הטעם שלא לומר שירה?

אין אומרים שירה בר"ה, כי חסר בנו מדת ההתחדשות

אלא שהקב"ה אומר לנו, הן אמת שבני ישראל הם ישנים, הרי הם גם חרשים, שצריכים לעשות תורה ומצוות בהתחדשות בכל יום ויום, כדכתיב 'היום אם בקולו תשמעו', ואמרו חז"ל 'בכל יום יהיו בעיניך כחרשים', והרי בעבודת ההתחדשות 'ראיתי בני עליה והם מועטים', הן אמת שבבחינת ה'ישנים' של ישראל, יש הרבה להורות להשי"ת על הנס כנ"ל, אך בבחי' ה'חרשים' לעבוד את ה' בכל יום בהתחדשות, מעט מזער שזכו לכך, ואמרו חז"ל בגמ' תענית דף ח' ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו', הפה אומר תפילות, והידיים מניחים תפילין, אך לבם לא נכון עמו, והוא רחום יכפר עון, שהוא ית' יודע שזה תוצאה מהגלות הארוך. זה עשה ריעותא בבחי' 'חרשים'.

ובזה ביאר החת"ס 'ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו', שם כותבים על כל אחד בר"ה אם יזכה לעבוד את ה' בכל יום בחיות והתעוררות והתחדשות, שזה נקרא חיים, או שח"ו יקיים המצוות בתרדמה וקריירות ואדישות, כמו מת. הרי שחיים ומתים שניהם בספרי צדיקים עצמם. ולכן אין אומרים שירה בר"ה ויוה"כ, שאע"פ שהקב"ה יודע שהגלות גרם לנו הקריירות הזאת, אך זהו עיקר הדין בר"ה אם נזכה לקיים מצות בחיות והתעוררות. ולכן אין אומרים הלל בר"ה.

הברכה והקללה תלויים כמה שתקיים התורה בהתלהבות חדש

ובזה מפרש החת"ס כפל לשון 'היום' בתחילת הפרשה 'רָאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם'. שזה עיקר הברכה שיזכה אדם לקיים המצוות בהתחדשות וחיות והתלהבות כאילו היום פעם ראשונה שזוכה לקיים מצוה זו. וזהו שאומר הקב"ה, ראה אנכי נותן לפניכם היום קיום המצוות, מתי יהיה בה ברכה, כשתקיים אותה בהתחדשות, והקללה הוא שאף אם ישמור כל המצוות אך הם עליו לעול ולמשא ולא בהתחדשות כאילו קיבלה היום, וזהו המשך הפסוק 'ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם', כיון שמקיים המצוות בתרדמה וקריירות, סופו ח"ו שיעבוד עבודה זרה, כמ"ש בתוכחה 'תחת אשר עבדת את ה'א" בשמחה ובטוב לבב'. כמובן שאין הכונה כפשוטו, אלא שהעבודה זרה היא לו. כמצות אנשים מלומדה. וזהו 'ללכת אחרי אלהים אחרים', שכל העסקים אחרים הם אלהים אחרים, וראה זאת שבני אדם הולכים אחר מלאכתם בשמחה והתחדשות, ותמיד מחדש את העסק עם פרסומות חרשות, ובעבודת ה' הוא מתייגע ומתעייף. והרי העסק היחיד האמיתי והנצחי הוא התורה והמצוות. אדם שכבר מניח תפילין חמישים שנה, אם רואה שהתיישנו תפיליו בנפשו, עליו לחדש את הפרסומת על התפילין, ללמוד פנימיות וספרי חסידות על מהות התפילין, כמו שבספק הוא מבין שצריך לחדש את הפרסומות, בתורה ומצוות על אחת כמה וכמה. כך דרש החת"ס לקראת הימים הנוראים, לשוב בתשובה, ולהתחדש להכניס חיות והתחדשות בתורה ומצוות.

משל נורא ממדן החת"ס על כח הצדיקים להפך עונות לזכויות

כתב החת"ס בפי' ואתחנן דף ל"א על ההפטרה 'הנה ה' אלקים בחזק יבא'. ע"פ הכתוב בתהלים קו' 'זכרני ה' ברצון עמך, פקדני בישועתך, חטאנו עם אבותנו, העוינו והרשענו'. וצריך להבין סמיכות הפסוקים, וכי משום שחטא בשוגג ובמזיד הוא ואביו, לכן יכול לבקש על רצון ופקידת ישועה? ועוד יש להבין שהזכיר לשון חטא באבותיו, ורשעות בו בעצמו ולא באבותיו.

ואמר החת"ס בדרך משל נפלא, פעם אחת היתה כת אנשים איכריים שהיו גרים בכפר רחוק ולא ידעו מיהו המלך, בבואם לעיר הגדולה ראו ארמון גדול, ולא ידעו שזהו ארמון המלוכה, וכעסו מאד, האיך אנו גרים בבקתות עץ וזה האיש עושה לעצמו בנין מפואר כזה, והפגינו וזרקו על הארמון אבנים והשליכו לתוך חלונותיו בוך וטיט, לאות מחאה. באו עבדי המלך והשליכו את הכפריים לבית הכלא בבור תחתיות. החכמים שבהם שאלו, מה חטאנו שאתם משליכים אותנו הבורה, תחילה נדבר ואח"כ נראה מה תעשו עמנו. שאלו אותם עבדי המלך, מה זאת עשיתם כי השלכתם אבנים על ארמון המלך? אמרו להם החכמים שבכפריים, שוטים שכמותכם, הרי אלו האבנים הם יהלומים יקרי ערך, אלא שהם מצופים בבוץ וטיט, תנו לנו לצאת מבית האסורים ונראה לכם איך שאלו האבנים יקרים מאד, ועתידים להקבע בכתר המלך. כששמע המלך זאת, השיב ואמר, אכן אם יתברר שהאבנים הם יהלומים כדבריהם, יצאו כולם מבית האסורים.

ואכן כך היה, שהלכו וניקו את האבנים מהבוץ והטיט, ונתגלה שיש בהם אבני חן יקרים מאד, ושבצום בכתר המלך. כמובן שהמלך הרים אותם ושילם להם שכר רב, על שיגעו לטהר ולזכך את האבנים ולמצוא בהם אוצר יקר.

כשראו הפשוטים והתמימים, שהחכמים שבהם יצאו וקבלו שכר רב מבית המלוכה, כשנתברר שהאבנים שהם זרקו, היו יהלומים יקרים, צעקו שגם הם רוצים לצאת מבית האסורים ואמרו למלך, והלא גם אנחנו זרקנו אבנים על בית המלך, והחכמים שבינינו הראו לך שהיה בהם יהלומים יקרים... והחכמים הרי בעצם זרקו אבנים קטנים, ואת היהלומים הגדולים אנחנו זרקנו ולא הם, א"כ כיצד הלה עושה שכרו בפרתו של חבירו, החכמים יצאו ונתרוממו ואנו נישאר בבית הכלא? וייטבו דבריהם בעיני המלך והוציאם מעבדות לחירות וכבדם בכבוד גדול.

הנמשל מובן, שכל החוטא חטאים עונות ופשעים, זורק אבנים על המלך, חטאים הם אבנים קטנים, עונות הם אבנים גדולים יותר, וכ"ש פשעים שהם סלעים ענקיים שזורקים על בית מלכו של עולם רחמנא לצלן.

והנה כל ישראל ערבים זה בזה, בשנה החולפת זרקנו כולנו אבנים רבים על בית המלך, וגם במצות התשובה אמרין 'כל ישראל ערבים זה לזה' [כמבואר ב'מגדל עוז' על הרמב"ם הל' תשובה] ולכן באים בראשונה חסידי ישראל, ומתעוררים בתשובה, ומהפכים עונות לזכויות, לא רק אבנים קטנים שלהם, אלא אומרים וידוי על כל ישראל, גם האריז"ל אמר

כל ה'על חטא', הצדיקים מהפכים על העונות חטאים ופשעים ליהלומים גדולים, והקב"ה קובע אותם בכתרו. ומלאכי מעלה מתפללים איך יתכן כדבר הזה, כל השנה חוטאים, ובחודש אלול מהפכים אותם ליהלומי כתר המלך, וזה שכתוב 'כי רצו עבדיך את אבניה, ואת עפרה יחוננו', הם לוקחים את העונות והפשעים שהם עפר ואבנים, ומחוננים אותם ליהלומים משובצים מלאי חן. 'וייראו גוים את שם ה' וכל מלכי הארץ את כבודך' [תהלים קב] שרואים כבוד ה' שנתגלה דווקא ע"י עונות שהתהפכו לזכויות.

אך מה יעשו דלת העם, שישנו כל חודש אלול ולא עסקו בתשובה כראוי. הרי הם לא הפכו עונות לזכויות. אלא שאעפ"כ יש להם טענה גדולה, והלא אנחנו חטאנו יותר מן הצדיקים והחסידים, הם עושים תשובה על עונות ופשעים שלנו, כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו, ובאים הם בטענה שגם הם יזכו לזכויות. אע"פ שאנו לא הפכנום לזכות, אבל חסידנו וצדיקנו הפכו אותם לזכויות, ונקבעו בכתרך, ונתכברת על ידינו, א"כ גם לנו תתן שנה טובה ומבורכת ברוחני ובגשמי.

מצד אחד 'אם אין אני לי, מי לי', ומאידך 'כשאני לעצמי, מה אני'

וזה שדוד המלך מבקש ברוב ענותנותו 'זכרני ה' ברצון עמך, פקדני בישועתך', גם אני דוד הקטן רוצה לזכות להפקד בדבר ישועה ורחמים, בחתונה הגדולה של יוה"כ ושמחת תורה, לראות בטובת עירך ולשמח בנחלתך, כי חטאנו עם אבותנו, היינו הצדיקים, כמ"ש אבי אבי רכב ישראל, השוגגים הקטנים שעל ידי זה היה לצדיק איזה כניסה לעבודת התשובה, אך אנו זרקנו אבנים גדולים, העוינו והרשענו, וכיון שהצדיקים הפכו חטאים לזכויות, גם עונותנו הקשים הפכו לזכויות, א"כ פקדנו בישועתך במהרה... הרי לנו הכנה של רחמים לימים הנוראים.

ואע"פ שבמשנה אבות כתוב 'אם אין אני לי מי לי' הרי שלכאן אין יכולים לסמוך על צדיקים שיפעלו עבורנו, הרי התנא ממשיך תיכף ואומר 'וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשו אימתי', שצריכין שניהם דוקא, אם אין אני לי מי לי, שאם לא אשתדל בעצמי ללמד ולהגות בתורה ועבודה, מי לי, כי חובת האדם של כל אחד ואחד אין מי שיפטור אותו מזה. וכשאני לעצמי מה אני, כי בודאי תורתי ועבודתי בעצמה אינה נחשבת, כי עיקר בחינת קבלת התורה שמחויב כל איש ישראלי לקבל בכל דור, הוא רק על ידי שיתחבר ויכלל בתוך הצבור הקדוש. וכל כונת התנא להורות לאדם הרוצה לפקח על ימי חייו שלא יאבד ימיו ח"ו, שצריך להשתדל לבקש ולחפש מאד ולהתפלל להשם יתברך שיזכה למצוא רבי אמתי עם צבור הגון, שהם תלמידיו הנלזים אליו, ויאחז בזה, וגם מזה אל תנח ירך, להתחבר בכל עבודתו בתורה ותפילה עם הצבור ההגון, וגם בפני עצמו יעסוק בתורה ותפילה בעת שאינו יכול להתוועד עם הצבור, וגם אז יהיה מקושר עמהם בפנימיות לבבו שכל כונתו בעסקו בתורה ותפילה יהיה שיזכה להכלל תמיד עם הצבור הקדוש הנכללים בהרבי האמתי, שעיקר התיקון על ידו.

הס"מ הוא עד שקר, ונשמתו של אדם מעידה האמת שכבר שב בתשובה והיפך

הכל לזכויות

כתב החת"ס בפרשת כי תצא [עמוד קר] על מה שאומרים בחורש אלול וימים נוראים מזמור לדוד ה' אורי, אחת שאלתי מאת ה' וגו', כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס, וצ"ע הרי מדבר במשפט עליון, ולא רק במה שהעידו לשאול המלך עליו בשקר, כי כל דבריו בשורש עליון, וא"כ איך שייך לומר שיש שם עדי שקר? וביאר שביום הדין אבריו של אדם מעידין עליו, ונשמתו של אדם מעידה עליו, ומאידך באים הס"מ ושלוחיו להעיד בו. והנה אם יזכה לשוב בתשובה שלימה קודם שיקרב למשפט, נמצא שכבר היפך כל האבנים הקשים ליהלומים, אח"כ כשבא השטן ואומר שהאדם חטא, אינו יודע מה ששב בתשובה בימי אלול, ואילו הנשמה והאברים מספרים רק מעשים טובים, שהם כן ידעו התשובה שעשה בימי אלול. יבואו עדי נשמתו ואבריו ויעידו שביום פלוני הלכו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, אע"פ שבאותו היום הלך לבתי קרקסאות ובתי תיאטראות, הרי שב בתשובה ונתהפך לנחת רוח כמי שהלך לבית הכנסת. והס"מ צועק 'והלא עמנו הייתם ביום פלוני בבתי תיאטראות', ומבקש לפסול עדותם שנתהפך לזכויות, והם באים להזים את נשמתו ואבריו של אדם שהם כן השיגו מה ששב בתשובה בימי אלול. הרי שני עדות המכחישות זו את זו.

וזה שאמר רוד המלך, 'כי קמו בי עדי שקר', הס"מ הוא העד שקר, שאינו מאמין בדברי חז"ל שתשובה מהפך עון לזכות, והמה מפיחים עלי חמס, בשקר וכזב שאני עד זומם, ובאמת שהייתי באמת עד זומם, אך זה היה רק 'לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ החיים', אך כיון שאני כן מאמין בדברי חז"ל שיכולים להפוך הכל לזכות, אני מאמין שהתשובה יכולה להפוך בית קרקסאות לבית הכנסת, א"כ אני עד אמת והוא עד שקר, ואזבחה באהלו ואשירה לה' על כל העונות שנתהפכו לזכויות. הרי אנו נכנסים לחורש אלול, ימים גדולים ונוראים מאד, שבהם יכולים אנו להפוך הכל לזכות..

משה רבינו מסר נפשו וענותנותו להוכיח את ישראל ללמוד ממעשיו הטובים

רְאֵה אֲנִי נָתַן לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. כתב בעל הטורים שאמר משה רבינו לבני ישראל: 'ממני תראו וכן תעשו'. וכ"כ בדעת זקנים מבעלי התוס' 'ראה אנכי שבחרתי בטובה ולפיכך אני משונה מכל, שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו'. כלומר שמשה רבינו, ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, אומר לבני ישראל, שילמדו ממנו כמה יכול אדם לזכות במעשיו הטובים, ראה אנכי, מה שאדם יכול לזכות במעשיו. וביאר המאור ושמש, שלקח משה רבינו את מעלותיו, והעמידם כספר מוסר לפני ישראל. ואין זה סותר כלל למדת הענוה, כיון שמסר נפשו לכלל ישראל, מסר נפשו הצדיק האמת לדבר דיבורים כאלה לבני ישראל. הרי ענו ושפל רוח, קשה לו מאד לדבר בנוסח כזה על עצמו, תסתכלו עלי לראות מה יכול אדם לזכות, אלא כיון שרוצה לעורר אותם בתשובה, הוא עושה דבר שמנוגד לתכונת ענותנותו, ומדבר על עצמו 'ראה אנכי'. כך עשה במסירת נפש.

וכן מצאנו שהרה"ק רבי אהרן מטשרנובל זי"ע והרה"ק מרוז'ין זי"ע, אמרו שידברו מהם מעשיות, ואפילו מהשלחנות שלהם, אין זה סותר כלל למדת הענוה. אלא כך עושים לעזר ולחזק את בני ישראל.

וזש"כ בבני יששכר שכשאדם נמצא בחלישות הרעות וקריעות בעבודת ה', יצייר לפני עיניו את צורת משה רבינו, ויקיים 'ראה אנכי', ועי"ז יתעורר לבו לעבודתו ית'.

הרעות והטוב נבראו בתחילה ע"י הקב"ה, ומיום מתן תורה העבירים לבני ישראל, שהכל תלוי במעשינו

אי' במדרש: 'ראה אנכי א"ר אלעזר משאמר הקב"ה הדבר הזה בסיני באותה שעה (איכה ג) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב אלא מאיליה הרעה באה על עושי הרעה והטובה באה על עושי הטובה'. ראיתי בספר 'לב אליהו' להג"מ רבי אליהו לופיאן שביאר שאע"פ שכתוב 'עושה שלום ובורא רע', הרי שהקב"ה עושה הכל, [אלא שאנו לא מזכירים לשון רע בתפילה] א"כ איך אומר ירמיה 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב'? וכי מי נותן רעות וטוב אם לא הקב"ה? זהו שאמר רבי אלעזר במדרש 'משאמר הקב"ה הדבר הזה בסיני' כלומר 'אנכי', כי עד זמן מתן תורה בשנת ב' אלפים תמ"ח, היה הקב"ה כביכול לבדו מביא על העולם טוב ורע, זן את כל העולם בטובו הגדול, כ"ו דורות, הוא הביא טוב וחסד, והוא הביא מבול ועונש לדור הפלגה. אין מייחד שמו על הרעה, אך מדת החסד הביאה טוב, ומדת הדין, הביאה רע.

זה שאומר משה רבינו, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, עד היום הזה אתם בני ישראל משפיעים או ברכה במעשיכם הטובים, או הפוך, כמ"ש בגמ' יבמות, אפילו משפחות הדרות בארמה, נברכו כך, הכל בשביל ישראל, אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא, הכל בשביל ישראל. יש בזאת השעה אלפי ספינות עם סחורה בעולם, יש הרבה קונטיינרים שנופלים בים בדרך. כל זה בשביל מעשיהם של ישראל. 'אמר רב אלעזר אין פורעניות באה לעולם אלא בשביל ישראל', הרי שהכל לפי מעשינו, בני ישראל עושים מעשים טובים, יש ברכה בכל העולם, וכן להיפך. וזה שאמר המדרש כיון שאמר הקב"ה בסיני אנכי, מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כי מאז הכל תלוי במעשי ישראל.

וכן כתוב בזה"ק ובנפש החיים, ובספר התניא ובשערי קדושה למהרח"ו, שלאחר מתן תורה, אפילו שפע המלאכים תלוי במעשיהם של ישראל, וכמ"ש ביעקב אבינו 'והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו', הכל תלוי במעשי ישראל. כי התוה"ק גבוהה יותר מעולם המלאכים.

וזה שאמר המדרש, 'ראה אנכי א"ר אלעזר משאמר הקב"ה הדבר הזה בסיני באותה שעה (איכה ג) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב'. כי ממזמן תורה ניתנה לנו הנהגת הטוב והרע, וכמ"ש הרברי חיים 'את הברכה אשר תשמעון', אם תקיימו המצוות, יושפע ברכה וטובה לעולם.

יום שישי פרשת ראה | כט אב תשע"ה

וא"כ מיושב יפה, שבאמת בתחילת הבריאה, הקב"ה לבדו היה 'יוצר אור ובורא רע', כיון שאמר 'אנכי' נותן לפניכם היום ברכה וקללה, מאז והלאה ניתנה הטוב והרע בידינו.

כח שמירת השבת לתקן כל מעשי האדם, אפי' הפשעים והמרדים

כתוב בספה"ק יגל יעקב להרה"ק ממישקולץ בשם הרה"ק רבי הערש מרימנוב זי"ע ועב"י 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', על דרך דברי האור החיים הק' בפ' ואתחנן [דברים ד, לט, בפירוש העשירי] 'וידעת היום והשבות אל לבבך' וידעת היום היינו יום השבת קודש, כמ"ש בירושלמי ברכות פ"א ה"א 'שקול שבת כנגד כל התורה כולה', לפי שיבא היצר הרע ויאמר לאדם, מה כוחך שתוכל לקיים תורה שהיא שלימות האדם, תאמר לו שיש לך את מצות השבת שהיא שקולה ככל התורה כולה. וזהו 'וידעת היום', היום הוא שבת, וכתוב 'כי שבת היום', ועי"ז יש לך כח לתקן כל מה שעברת פשעים ומרדים, בזכות שמירת שבת קודש, וכן יהיה לך זכות להשלים את הנפש ע"י שמירת השבת. שע"י שמירתה יהיה לך שייכות והתחברות לכל המצוות. וכן פירשו צדיקי בעלזא 'ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד', חששו ישראל איך נזכה לקיים התורה, אך כיון ש'דיבר בקודש בזה המור יום השביעי זכור ושמור, וכל פקדיו יחד לגמור' ראו שע"י מצות שבת קודש, יזכו לקיים כל התורה כולה. ברוך הנותן ליעוף כח.

אנכי נותן לפניכם את היום השבת, שבו באים שני מלאכי ברכה וקללה, ואם תשמעון, שניהם יברכוך

עפ"ז ביאר הרבי רבי הערש זי"ע 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', היום הוא יום השבת קודש, ואמרו חז"ל שני מלאכי השרת מליים לו לאדם, אחד ברכה ואחד קללה, אם הבית מוכן יפה לכבוד שבת, נעשה ברכה, והמלאך השני בעל כרחו יענה אמן, ואם ח"ו להיפך, להיפך. ועל זאת מבקשים ברכוני לשלום, ואמרו ברוך לשלחני הערוך.

וזה שאמרו במדרש דברים רבה, ד, ר, 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, מה כתוב למעלה מן הענין, כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת, רבנן אמרו זהו השבת שנאמר שמור את יום השבת לקדשו. כשיזכה לשמור את השבת קודש, יזכה להתחבר לכל המצוות כולם, ויתכפרו כל מעשיו. ולכן סמך משה ואמר 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', נתתי לך מצוה שנקראת היום, והיא השבת קודש, אם תזכה יהיה לך בה ברכה, והקללה תענה אמן בעל כרחך. ובזכות שמירת שבת קודש, תזכו לשמוע בקול ה' אליכם בכל המצוות. ואם ח"ו אם לא תשמעון, לקיים השבת קודש, יש ריעותא בכל המצוות.

עפ"ז ביאר הגל יעקב ליישב לשון הכתוב שפתח בלשון יחיד, ראה, וסיים בלשון רבים, לפניכם. כי בשבת קודש שיש שתי נפשות באדם, נשמה יתרה, לשון מדברים לשון רבים, [כדרך שמדברים לאיש חשוב לשון רבים, שת"ח בבחי' שבת] ראה לשון יחיד מדבר בימות החול, כשיש לך חלישות הרעת ביום פשוט, מה יהיה התכלית עם המעשים שלי, שאני צריך לתקנם. תזכור שיש מתנת יום השבת, שאז תהיה בבחי' לשון רבים,

שיש לך שני נשמות, שני מלאכים, והקללה תענה אמן לברכת המלאך הטוב ע"י שמירת שבת קודש. שעל ידה יהיה לך שייכות והתחברות לכל המצוות כולם, וגם יתוקן כל מעשיך הקודמים.

ועתה שבאים זמני תשובה, עלינו להתחדש לערוך יום השבת כהלכתו בלב ונפש, ועי"ז יתכפרו מעשינו ונזכה לכוח"ט.